

DECIZIE

04 iulie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Valeriu Doagă
Svetlana Filincova
Tamara Chișca-Doneva
Victor Burduh
Nina Vascan

examinând recursul declarat de către Lilia Cenușa (Punga), reprezentată de avocatul Chira Constantin,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Lilia Punga împotriva Ninei Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta cu privire la încasarea datoriei, penalității, prejudiciului efectiv și a cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, prin care s-a admis apelul declarat de Nina Țurcan și s-a casat parțial, hotărârea din data de 24 februarie 2016 a Judecătoria Botanica, mun. Chișinău, în partea admiterii pretențiilor de încasare din contul pârâților, în mod solidar, a penalităților și a taxei de stat încasate în contul bugetului de stat și în această parte, s-a emis o hotărâre nouă, prin care s-a respins pretenția de încasare din contul pârâților, în mod solidar, a penalităților, în rest, hotărârea din 24 februarie 2016 a Judecătoria Botanica, mun. Chișinău s-a menținut și s-a încasat din contul Lilliei Cenușa (Punga) în beneficiul Ninei Țurcan, taxa de stat pentru cererea de apel,

c o n s t a ț ă:

La 23 septembrie 2015 Lilia Punga a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ninei Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta cu privire la încasarea datoriei, penalității, prejudiciului efectiv și a cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii, reclamanta Lilia Punga a invocat că, la data de 01 decembrie 2014, Nina Țurcan a împrumutat de la Lilia Punga suma de 12 881,00 dolari SUA și 4 130,00 euro. În acest sens, la 01 decembrie 2014, Nina Țurcan a semnat o recipisă, prin care s-a obligat să restituie suma împrumutată, pînă la data de 31 mai 2015, iar în caz de nerestituire a împrumutului, în termen, va achita o penalitate în mărime de 10 % lunar.

Reclamanta, Lilia Punga, a indicat că, deoarece Nina Țurcan nu și-a onorat obligația de rambursare a împrumutului, la data de 20 iunie 2015, a expediat o cerere prealabilă, în adresa Ninei Țurcan, prin care a solicitat achitarea benevolă a împrumutului, dar toate încercările de a soluționa litigiul pe cale amiabilă, s-au soldat cu eșec.

Astfel, reclamanta a invocat că, conform art.602 alin.(1) Cod civil, în cazul în care nu execută obligația, debitorul este ținut să despăgubească pe creditor pentru prejudiciu cauzat astfel, dacă nu dovedește că neexecutarea obligației nu-i este imputabilă, iar art.619 alin.(1) Cod civil prevede că, obligațiilor pecuniare li se aplică dobânzi pe perioada întârzierii. Reclamanta Lilia Punga, a menționat că, perioada de întârziere pentru Nina Țurcan urmează să fi calculată din data de 01 iunie 2015.

Respectiv, reclamanta a menționat că, conform calculelor efectuate, pînă la data de 01 septembrie 2015, pentru suma de 12 881,00 dolari SUA, dobânda de întârziere constituie 811,33 dolari SUA, iar pentru suma de 4 130,00 euro, dobânda de întârziere constituie 260,13 euro.

Mai mult, reclamanta Lilia Punga a invocat că, Nina Țurcan s-a obligat să achite penalitate, în mărime de 10% lunar, din suma restantă, iar pînă la depunerea cererii de chemare în judecată, Nina Țurcan era în întârziere cu 93 de zile. Astfel, penalitatea prevăzută în contract este de 10% lunar, adică 0,33% per zi de întârziere. Respectiv, reclamanta a indicat că, pentru 93 de zile de întârziere, penalitatea este egală cu 3 952,50 dolari SUA și 1 267,60 euro.

Reclamanta a specificat că, la data de 17 martie 2015, a fost încheiat un contract de fidejusiune între Lilia Punga, în calitate de creditor și Ion Țurcan, în calitate de fidejutor, prin care Ion Țurcan s-a obligat să răspundă în fața creditorului Lilia Punga, în mod solidar, cu debitorul Nina Țurcan, cu toate activele acestuia, actuale și viitoare, pentru executarea integrală a obligațiilor, aferente împrumutului contractat de Nina Țurcan.

Tot, la data de 17 martie 2015, a fost încheiat un contract de fidejusiune între Lilia Punga, în calitate de creditor și Eugeniu Balta, în calitate de fidejutor, prin care Eugeniu Balta s-a obligat să răspundă în fața creditorului Lilia Punga, în mod solidar, cu debitorul Nina Țurcan, cu toate activele acestuia, actuale și viitoare, pentru executarea integrală a obligațiilor, aferente împrumutului contractat de Nina Țurcan.

Astfel, reclamanta a invocat că, conform capitolului 3 al contractelor de fidejusiune din 17 martie 2015, în caz de neexecutare de către debitor a vreunei obligații, conform contractului de împrumut, fidejutorul își asumă obligația să răspundă în fața creditorului, pentru executarea obligațiilor aferente contractului de împrumut, în aceeași măsură ca și debitorul, iar în caz de neachitare de către fidejutor, în termen și în volum deplin a sumelor, supuse plății către creditor, acesta va plăti o penalitate fixă, în mărime de 0,6 % per zi, de la suma restantă și va acoperi prejudiciul material, cauzat creditorului.

Respectiv, reclamanta a menționat că, perioada de întârziere pentru fidejutorul Ion Țurcan se calculează din data de 03 iulie 2015, adică de la 10 zile, din data recepționării notificării expediate în adresa lui Ion Țurcan. Iar, conform calculelor efectuate, pînă la data de 01 septembrie 2015, pentru suma de 12 881,00 dolari SUA, dobânda legală de întârziere, constituie suma de 542,77 dolari SUA, iar, penalitatea constituie suma de 4 714,08 dolari SUA și pentru suma de 4 130,00 euro, dobânda

legală de întârziere constituie suma de 174,02 euro iar, penalitatea constituie suma de 1 511,58 euro.

De asemenea, reclamanta Lilia Punga a invocat că, a suportat prejudicii, în legătură cu neexecutarea obligației de către Nina Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta. Astfel, la data de 10 iulie 2015, reclamanta a fost nevoită să solicite traducerea unor documente, pentru a-și putea justifica cerința privind scutirea de la plata taxei de stat. Reclamanta a specificat că, conform bonului de paltă, Lilia Punga, a achitat suma de 400,00 lei în beneficiul SRL „Lingua Group”, pentru servicii de traducere.

Pe parcursul examinării cauzei în fond, la data de 17 noiembrie 2015, Lilia Punga a depus, cerere de concretizare a pretențiilor, prin care, suplimentar celor invocate în cererea de chemare în judecată, reclamanta Lilia Punga a invocat că, inițial, dobânda legală de întârziere, solicitată de la Nina Țurcan, a fost calculată pînă la data de 01 septembrie 2015, iar prin cererea de concretizare a solicitat încasarea dobânzii de întârziere pînă la data de 16 noiembrie 2015. Respectiv, dobânda de întârziere pentru suma de 12 881,00 dolari SUA, constituie 1 575,73 dolari SUA, iar, pentru suma de 4 130,00 euro dobânda de întârziere constituie suma de 505,23 euro.

La fel, reclamanta Lilia Punga a indicat că, inițial, penalitatea contractuală a fost solicitată pentru perioada, iunie 2015 – 01 septembrie 2015, iar prin cererea de concretizare a pretențiilor a solicitat încasarea penalității, inclusiv pînă la data de 16 noiembrie 2015. Respectiv, penalitatea, pentru suma de 12 881,00 dolari SUA, constituie 7 182,50 dolari SUA, iar, pentru suma de 4 130,00 euro, penalitatea constituie suma de 2 303,48 euro.

Cu referire la penalitatea solicitată de la Ion Țurcan, reclamanta Lilia Punga a reiterat că, penalitatea prevăzută în contractul de fidejusiune constituie 0,6% per zi, respectiv, de la 01 septembrie 2015 pînă la data de 16 noiembrie 2015, pentru suma datorată de 12881,00 dolari SUA, penalitatea o constituie suma de 10 587,36 dolari SUA, iar pentru suma de 3 394,86 euro, penalitatea o constituie suma 2 303,48 euro.

Totodată, reclamanta Lilia Punga, a invocat că, penalitatea solicitată de la Eugeniu Balta, pentru perioada 11 iunie 2015 pînă la data de 16 noiembrie 2015, pentru suma de 12881,00 dolari SUA, o va constitui suma de 12 287,52 dolari SUA, iar, pentru suma de 4 130,00 euro, penalitatea o va constitui suma 3 940,02 euro.

Astfel, concretizându-și pretențiile pe parcursul examinării cauzei, reclamanta Lilia Punga a solicitat, încasarea în mod solidar, din contul Ninei Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta, a datoriei în mărime de 12 881 dolari SUA și 4130 euro, a sumei de 1 575,73 dolari SUA și 505,23 euro, cu titlu de dobândă de întârziere, a sumei de 7 182,50 dolari SUA și 2 303,48 euro, cu titlu de penalitate, a sumei de 400 lei cu titlu de prejudiciu efectiv și a tuturor cheltuielilor de judecată, precum și încasarea din contul lui Ion Țurcan în beneficiul Liliei Cenușa (Punga), a sumei de 10 587,36 dolari SUA și 3 394,86 euro, cu titlu de penalitate și încasarea din contul lui Eugeniu Balta în beneficiul Liliei Cenușa (Punga), a sumei de 12 287,52 dolari SUA și 3 940,02 euro, cu titlu de penalitate.

Reclamanta și-a întemeiat pretențiile în baza art. 8, 9, 10, 11, 14, 512, 513, 514, 572, 585, 602, 619, 867, 871, 872, 1146-1170 Cod civil.

Prin hotărârea din 24 februarie 2016 a Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău, acțiunea înaintată de Lilia Punga împotriva Ninei Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta s-a admis parțial și s-a încasat, mod solidar, din contul Ninei Țurcan, Ion

Țurcan și Eugeniu Balta în beneficiul Lilies Punga suma de 12 881 dolari SUA și 4130 euro, cu titlu de împrumut, suma de 1 575,73 dolari SUA și 505,23 euro, cu titlu de dobândă de întârziere, suma de 7 182,50 dolari SUA și 2 303,48 euro, cu titlu de penalitate, suma de 7 000 lei cu titlu de cheltuieli de judecată și 5 000 lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică, s-a încasat, mod solidar, din contul lui Nina Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta în beneficiul statului, suma de 25 000 lei, cu titlu de taxă de stat și s-au respins ca neîntemeiate, pretențiile privind încasarea din contul lui Ion Țurcan în beneficiul Lilies Cenușa (Punga), a sumei de 10 587,36 dolari SUA și 3 394,86 euro, cu titlu de penalitate și încasarea din contul lui Eugeniu Balta în beneficiul Lilies Cenușa (Punga), a sumei de 12 287,52 dolari SUA și 3 940,02 euro, cu titlu de penalitate.

Prin decizia din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, s-a admis apelul declarat de Nina Țurcan și s-a casat parțial hotărârea din 24 februarie 2016 a Judecătorei Botanica, mun. Chișinău, în partea admiterii pretențiilor de încasare din contul pârâților, în mod solidar, a penalităților în sumă de 7 182,50 dolari SUA și 2 303,48 euro și a taxei de stat încasate în contul bugetului de stat și în această parte s-a emis o hotărâre nouă, prin care s-a respins pretenția de încasare din contul pârâților Nina Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta, în mod solidar, în beneficiul Lilies Cenușa (Punga), a penalităților în sumă de 7 182,50 dolari SUA și 2 303,48 euro, în rest, hotărârea din 24 februarie 2016 a Judecătorei Botanica, mun. Chișinău s-a menținut și s-a încasat din contul lui Lilia Cenușa (Punga) în beneficiul lui Nina Țurcan, taxa de stat pentru cererea de apel, în mărime de 12 660 lei.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni, de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

După cum denotă materialele cauzei, copia deciziei motivate din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, a fost expediată pe adresele de e-mail, auzaec@advokatul.md și radu-stefan@mail.ru, la data de 20 februarie 2018, (f.d.23-24 vol. II), însă careva date despre recepționarea deciziei recurate de către recurenta Lilia Cenușa (Punga), lipsesc.

În aceste circumstanțe, instanța de recurs precizează că, recursul a fost declarat de către Lilia Cenușa (Punga), reprezentată de avocatul Chira Constantin, la data de 26 martie 2018, cu respectarea termenului indicat la art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă.

Prin cererea de recurs, recurenta Lilia Cenușa (Punga), a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău cu menținerea hotărârii din 24 februarie 2016 a Judecătorei Botanica, mun. Chișinău și încasarea din contul lui Nina Țurcan în beneficiul lui Cenușa Lilia a sumei de 3 000 lei, cu titlu de cheltuieli de asistență juridică suportată în instanța de apel.

În motivarea cererii de recurs, recurenta Lilia Cenușa (Punga), a invocat că, nu a primit decizia motivată din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, pînă la momentul declarării recursului împotriva deciziei nominalizate. Iar, la data de 08 februarie 2018, Lilia Cenușa (Punga), reprezentată de avocatul Constantin Chira, a depus cerere la Curtea de Apel Chișinău, prin care a solicitat eliberarea deciziei motivate, din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău.

Recurenta Lilia Cenușa (Punga) a invocat că, instanța de apel eronat a interpretat că, penalitatea contractuală poate fi instituită doar printr-un contract, semnat de ambele părți. Ori, art. 210, 211 și 625 din Codul civil prevede doar că, contractul de împrumut trebuie încheiat în formă scrisă. Mai mult, un act juridic poate fi încheiat atât prin întocmirea unui simplu înscris, semnat de părți, cât și printr-un schimb de scrisori, telegrame, telefonograme și alte înscrisuri semnate, de partea care le-a expediat.

Recurenta a menționat că, în litigiul dedus judecării, a fost respectată forma scrisă. Iar, actul juridic poate fi denumit oricum sau poate să nu fie denumit, important este să conțină elementele esențiale prevăzute de lege.

Respectiv, recurenta Lilia Cenușa (Punga), a subliniat că, în recipisa din data de 01 decembrie 2014, prin care s-a stabilit penalitatea contractuală, în mărime de 10% lunar, de la suma restantă, sunt indicate toate elementele necesare, pentru ca recipisa să fie considerată un act juridic valabil și pasibil de a produce efecte juridice.

Recurenta Lilia Cenușa (Punga), a mai indicat că, instanța de apel, eronat a constatat că, recipisa din 01 decembrie 2014, nu constituie un contract, ci doar un înscris ce confirmă existența contractului verbal, dar nu și existența clauzei penale, care urma a fi indicată într-un act semnat de ambele părți contractante. Or, printr-o astfel de interpretare, instanța de apel a dat dovadă de un formalism excesiv, încălcând dreptul recurentei, Lilia Cenușa (Punga), la un proces echitabil.

Mai mult, recurenta a menționat că, instanța de apel a motivat respingerea pretenției privind încasarea penalității, în baza art. 700 Cod Civil al RM, pe când, contrar celor reținute de instanța de apel, acest articol probează temeinicia pretenției reclamantei Lilia Cenușa (Punga). Or, în cazul în care, contractul de împrumut, nu a fost încheiat în forma scrisă, însă, ulterior, împrumutatul își recunoaște, prin declarație scrisă, obligația asumată, contractul respectiv se consideră valabil, conform art. 700 alin.(1) Cod civil. În acest context, recurenta, Lilia Cenușa (Punga), a indicat că, instanța de apel, invocând normele legale citate supra, a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată, pe care a și interpretat-o eronat.

Recurenta Lilia Cenușa (Punga), a subliniat că, Nina Țurcan, la 01 decembrie 2014, a semnat o altă recipisă, prin care s-a obligat să restituie sumele împrumutate, integral, pînă la data de 31 mai 2015, iar în caz de neachitare în termen, s-a obligat să achite penalitate, în mărime de 10% lunar, din suma restantă. Astfel, recurenta a menționat că, recipisa în care este stipulată penalitatea, este de fapt o anexă la contractul de împrumut. Or, în conținutul acestei recipise, se face trimitere la împrumutul de 12,881 dolari SUA și 4,130 euro. Mai mult, părțile au recunoscut în instanța de fond că, prin această recipisă s-a stabilit penalitate, pentru neexecutarea obligațiilor asumate de către Nina Țurcan.

De asemenea, recurenta Lilia Cenușa (Punga), a invocat că, instanța de apel a soluționat eronat, repartizarea cheltuielilor judiciare în ordine de apel. Or, la materialele cauzei nu există cererea Ninei Țurcan, prin care aceasta a solicitat încasarea de la Lilia Cenușa (Punga), a cheltuielilor de judecată suportate la examinarea cauzei, în ordine de apel.

Mai mult, recurenta a menționat că, instanța de apel a interpretat eronat prevederile legale, care reglementează repartizarea cheltuielilor de judecată, fapt ce

a dus la soluționarea greșită, a repartizării cheltuielilor judiciare suportate, în ordine de apel.

Astfel, recurenta Lilia Cenușa (Punga), a indicat că, instanța de apel eronat a luat în considerație, la calcularea taxei de stat, ce urmează a fi încasată din contul Liliei Cenușa (Punga), sumele încasate de instanța de fond, ori, instanța de apel a admis parțial cererea de apel a apelantei Nina Țurcan, și anume prin decizia din data de 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, s-au respins doar pretențiile reclamantei cu privire la încasarea penalității. Mai mult, Lilia Cenușa (Punga) a invocat că, instanța de fond a scutit-o integral de la plata taxei de stat pentru depunerea acțiunii în instanța de judecată.

Recurenta, Lilia Cenușa (Punga), a subliniat faptul că, Nina Țurcan, prin cererea de apel, depusă împotriva hotărârii din 24 februarie 2016 a Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău, a solicitat casarea hotărârii nominalizate, cu trimiterea cauzei, spre rejudecare, în instanța de fond. Astfel, recurenta a menționat că, în litigiul dedus judecății, nu au fost stabilite temeiuri, de a trimite spre rejudecare cauza în prima instanță, prevăzute la art. 385 Cod procedură civilă. Respectiv, recurenta a invocat că, prin casarea parțială a hotărârii din 24 februarie 2016 a Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău, cu emiterea în această parte a unei noi hotărâri, instanța de apel a depășit limitele cererii de apel depuse de Nina Țurcan, prin ce a aplicat în mod eronat normele procedural civile.

Totodată, recurenta a relevat că, deși instanța de apel a casat parțial hotărârea din 24 februarie 2016 a Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău, inclusiv, în partea taxei de stat, încasate la bugetul de stat, în dispozitivul deciziei recurate nu a indicat noua hotărâre adoptată referitor la această pretenție.

În drept, recurenta, Lilia Cenușa (Punga) și-a întemeiat pretențiile în baza art. 6 paragraf 1 CEDO, art. 1-11, 14, 512, 513, 514, 530-549, 572, 585, 602, 619, 867-874, 1146-1170 Cod Civil, art. 1-27, 55-99, 117-160, 238-258, 357-396, 429-445 Codul de procedură civilă.

La 02 mai 2018, în adresa intimațiilor, Nina Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta, a fost expediată copia recursului declarat de către Lilia Cenușa (Punga), reprezentată de avocatul Chira Constantin, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței, însă, până la examinarea recursului, intimații Nina Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta, nu au depus referință, prin care să-și expună opinia asupra cererii de recurs depuse de către Lilia Cenușa (Punga), reprezentată de avocatul Chira Constantin.

Prin încheierea din 27 iunie 2018 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de Lilia Cenușa (Punga), reprezentată de avocatul Chira Constantin, împotriva deciziei din data de 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, a fost considerat admisibil.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că, recursul declarat de Lilia Cenușa (Punga), reprezentată de avocatul Chira Constantin, urmează a fi admis, se casează decizia din data de 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Lilia Punga împotriva Ninei Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta cu privire la încasarea datoriei, penalității, prejudiciului efectiv și a cheltuielilor de judecată, cu trimiterea spre

rejudecare, la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată, din următoarele motive.

În conformitate art. 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

Articolul 444 din Codul de procedură civilă consemnează că, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată, dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Din materialele cauzei, Colegiul reține că, reclamanta Lilia Punga a invocat că, la data de 01 decembrie 2014, Nina Țurcan a împrumutat de la Lilia Punga suma de 12 881,00 dolari SUA și 4 130,00 euro. În acest sens, la 01 decembrie 2014, Nina Țurcan a semnat o recipisă, prin care s-a obligat să restituie suma împrumutată pînă la data de 31 mai 2015, iar în caz de nerestituire a împrumutului în termen, va achita o penalitate în mărime de 10 % lunar, din suma restantă.

Conform art. 512 alin. (1) Cod civil, în virtutea raportului obligațional, creditorul este în drept să pretindă de la debitor executarea unei prestații, iar debitorul este ținut să o execute.

Art. 513 alin. (1) Cod civil, prevede că, debitorul și creditorul trebuie să se comporte cu bună-credință și diligență la momentul nașterii, pe durata existenței, la momentul executării și stingerii obligației.

Conform art. 514 Cod civil, obligațiile se nasc din contract, fapt ilicit (delict) și din orice alt act sau fapt susceptibil de a le produce în condițiile legii.

Art. 867 alin. (1) Cod civil prevede că, prin contractul de împrumut o parte (împrumutător) se obligă să dea în proprietate celeilalte părți (împrumutatul) bani sau alte bunuri fungibile, iar aceasta se obligă să restituie banii în aceeași sumă sau bunuri de același gen, calitate și cantitate la expirarea termenului pentru care i-au fost date.

Instanța de recurs relevă că, recurenta, Lilia Cenușa (Punga), a indicat ca temei de apariției al obligațiilor dintre Lilia Cenușa (Punga) și Nina Țurcan, un contract de împrumut a sumei de 12 881,00 dolari SUA și 4 130,00 euro, care a fost perfectat printr-o recipisă, eliberată de împrumutatul, Nina Țurcan, la data de 01 decembrie 2014.

Colegiul reține că, Codul civil nu conține reguli speciale cu privire la forma contractului de împrumut, urmând a fi respectate regulile generale cu privire la forma actului juridic.

Art. 210 Cod civil, indică că, trebuie să fie încheiate în scris actele juridice dintre persoanele juridice, dintre persoanele juridice și persoanele fizice și dintre persoanele fizice dacă valoarea obiectului actului juridic depășește 1000 de lei, iar în cazurile prevăzute de lege, indiferent de valoarea obiectului.

Instanța de recurs menționează că, în recipisa din 01 decembrie 2014, este prevăzută o clauză penală, în mărime de 10 % lunar, în caz de nerestituire a împrumutului în termen.

Colegiul indică că, conform prevederilor art. 625 alin.(1) Cod civil, clauza penală trebuie să îmbrace întotdeauna forma scrisă, chiar dacă obligația principală în vederea căreia a fost stipulată nu ar îmbrăca această formă. De asemenea, forma clauzei penale nu depinde de suma obligației principale sau de suma clauzei penale, ori de careva alte condiții. Clauza penală se consideră încheiată în formă scrisă, dacă actul juridic care o generează este întocmit cu respectarea cerințelor expuse în art.210 Cod civil. Spre deosebire de consecințele obișnuite ale nerespectării formei scrise, nerespectarea formei scrise a înțelegerii cu privire la penalitate, atrage nulitatea clauzei penale și respectiv imposibilitatea încasării acesteia.

Art. 700 alin. (1) Cod civil prevede că, pentru valabilitatea unui contract prin care se recunoaște existența unei obligații este necesară o declarație scrisă de recunoaștere.

În conformitate cu art. 138 Cod de procedură civilă, se consideră înscris orice document, act, convenție, contract, certificat, scrisoare de afacere ori scrisoare personală, alt material expus în scris cu litere, cifre, semne grafice, precum și primit prin fax, poștă electronică ori prin alt mijloc de comunicare sau în alt mod ce permite citirea informației care se referă la circumstanțe importante pentru soluționarea cauzei și care pot confirma veridicitatea lor.

Iar, art. 139 alin. (4-5) Cod de procedură civilă, prevede că înscrisul se depune în original sau în copie autenticată în modul stabilit de lege, indicând-se locul de aflare a originalului. Înscrisul se depune în original când, conform legii sau unui alt act normativ, circumstanțele cauzei trebuie confirmate numai cu documente în original și când, ca urmare a soluționării cauzei, înscrisul își pierde efectul juridic sau când copiile de pe documentul prezentat au cuprinsuri contradictorii, precum și în alte cazuri când instanța consideră necesară prezentarea originalului. Dacă, în conformitate cu afirmațiile părții interesate, documentul în original se află pe mâna părții adverse, probațiunea se efectuează prin înaintarea unui demers privind obligarea părții adverse la prezentarea lui în original. În cazul în care partea adversă nu execută încheierea judecătorească privind prezentarea documentului în original, se va utiliza copia de pe original, prezentată de persoana interesată dacă legea nu prevede altfel. Instanța va aprecia forța probantă a copiei autentificate după intima ei convingere.

Colegiul conchide că, reclamanta Lilia Cenușa (Punga) nu a prezentat în instanță și nu a anexat nici la materialele dosarului, originalul recipisei din data de 01 decembrie 2014, conform căreia Nina Țurcan a împrumutat de la Lilia Punga sumele de 12 881,00 dolari SUA și 4 130,00 euro, pe care s-a obligat să le restituie până la data de 31 mai 2015, iar în caz de nerestituire a împrumutului în termen va fi achitată o penalitate în mărime de 10 % lunar, din suma restantă.

Ori, la materialele cauzei este anexată doar copia recipisei din data de 01 decembrie 2014, semnată de Nina Țurcan și autenticată de către avocatul Chira Constantin (f.d.10).

Conform art. 9 alin. (2) Cod de procedură civilă, instanța judecătorească explică participanților la proces drepturile și obligațiile lor procesuale, preîntâmpină asupra urmărilor pe care le poate implica exercitarea sau neexercitarea actului procesual, le acordă sprijin în exercitarea drepturilor, ordonă, la solicitarea părților și altor participanți la proces, prezentarea de probe care să contribuie la adoptarea unei

hotărâri legale și întemeiate, conduce dezbaterile judiciare, informează părțile despre posibilitatea inițierii procesului de mediere și ia orice alte măsuri necesare bunei desfășurări a procesului, pune în discuția părților și altor participanți la proces orice împrejurare de fapt sau de drept, efectuează alte acțiuni prevăzute de lege.

Colegiul reține că, în pofida rolului diriguitor al instanței judecătorești, instanțele ierarhic inferioare, nu au identificat locul de aflare a originalului recipisei din data de 01 decembrie 2014, conform căreia Nina Țurcan a împrumutat de la Lilia Punga sumele de 12 881,00 dolari SUA și 4 130,00 euro, pe care s-a obligat să le restituie pînă la data de 31 mai 2015, iar în caz de nerestituire a împrumutului în termen va fi achitată o penalitate în mărime de 10 % lunar, deși locul aflării originalului unui înscris prezentat în copie, instanței de judecată, urma să fie stabilit în temeiul art. 139 alin. (2) Cod civil și nici nu au stabilit cu certitudine, dacă există originalul recipisei respective.

În afară de aceasta, Colegiul relevă că, prima instanță, în motivarea de către aceasta a hotărârii din 24 februarie 2016 a Judecătoriei Botanica, mun. Chișinău, a indicat că, în consolidarea soluției adoptate, a reținut recipisa, prezentată în original, întocmită de Nina Țurcan și Lilia Punga, menționând filele dosarului 9-10 și 90 (f.d.148 vol. I).

Mai mult, din procesul verbal al ședinței de judecată din 16 februarie 2016, a instanței de fond, în cadrul examinării cauzei, la fila dosarului 10 a fost cercetată copia recipisei din 01 decembrie 2014, dar nu originalul acestei recipise (f.d.134 vol. I, verso).

În circumstanțele de fapt, ale litigiului dedus judecății, Colegiul menționează că, contrar celor reținute de prima instanță, recipisa din 01 decembrie 2014, prin care Nina Țurcan s-a obligat să achite penalitate în mărime de 10 % lunar, este anexată la materialele cauzei, doar în copie, la fila dosarului 10, vol. I, fapt menționat expres și în borderoul dosarului.

Mai mult, instanța de recurs reține că în conformitate cu art. 46 alin. (2) Cod de procedură civilă, în instanță de apel, cauzele se judecă de un complet compus dintr-un judecător (președinte al ședinței) și alți doi judecători.

În conformitate cu art. 238 alin. (1) și (4) Cod de procedură civilă, completul de judecată deliberează, sub conducerea președintelui ședinței, toate problemele prevăzute de lege, care urmează să fie soluționate, apreciază probele, determină circumstanțele și caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării cauzei și admiterea acțiunii. Fiecare problemă urmează să fie pusă astfel încât să se poată da un răspuns afirmativ sau negativ. Rezultatul deliberării se consemnează în hotărârea integrală sau în dispozitivul ei, semnat de toți judecătorii care au participat la deliberare, inclusiv de judecătorul care are opinie separată. Modificările operate în cuprinsul hotărârii se consemnează mai sus de semnăturile judecătorilor.

La fel, în conformitate cu art. 389 alin. (2) Cod de procedură civilă, în urma deliberării, completul de judecată pronunță dispozitivul deciziei. Dispozitivul deciziei trebuie semnat de toți judecătorii completului de judecată și anexat la dosar.

Astfel, instanța de recurs relevă că, la deliberare participă judecătorii în fața cărora a avut loc judecarea cauzei, iar rezultatul deliberării se consemnează în

hotărârea integrală sau în dispozitivul ei, semnată de toți judecătorii, care au participat la deliberare.

Însă, Colegiul reține că, în partea introductivă a deciziei din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, este indicat că, apelul declarat de Nina Țurcan a fost examinat de Colegiul Civil al Curții de Apel Chișinău, în componența președintelui ședinței, judecătorul Ana Panov și judecătorii Marina Anton și Maria Guzun. Iar, dispozitivul deciziei din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău este semnat de președintele ședinței, judecătorul Ana Panov și judecătorii Marina Anton și Vitalie Cotorobai.

Totodată, conform procesului-verbal al ședinței de judecată, a instanței de apel, din 14 decembrie 2018, apelul declarat de Nina Țurcan a fost examinat de Colegiul Civil al Curții de Apel Chișinău, în componența președintelui ședinței, judecătorul Ana Panov și judecătorii Marina Anton și Vitalie Cotorobai.

Respectiv, instanța de recurs conchide că, decizia din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, nu corespunde principiului clarității hotărârii judecătorești, or nu este clară componența completului de judecată a instanței de apel, care a examinat cauza.

Conform jurisprudenței CtEDO, principiul egalității armelor semnifică tratarea egală a părților pe toată durata desfășurării procedurii în fața unui tribunal, fără ca una din ele să fie avantajată în raport cu cealaltă parte din proces. Acest principiu este unul din elementele noțiunii mai largi de ”proces echitabil”, ce impune fiecărei părți să i se ofere posibilitatea rezonabilă de a-și susține cauza sa, în condiții care să nu o plaseze într-o situație de net dezavantaj în raport cu adversarul ei (cauza Ankerl contra Suediei, hotărârea din 18 februarie 1997; cauza Niderost -Huler contra Suediei, hotărârea 1997-1/24 noiembrie 1997).

În contextul dat, instanța de recurs reține că, cele descrise supra indică la o examinare superficială a cauzei de către instanța de apel, fără a fi supusă controlului temeinicia și corectitudinea soluției date de prima instanță, prin prisma prevederilor legale și fără a intra în esența litigiului dedus judecății, precum și a pretențiilor formulate de Lilia Cenușa (Punga).

Colegiul menționează că art. 20 din Constituția Republicii Moldova prevede că, orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

Motivarea hotărârilor este o garanție pentru părți că, cererile lor au fost analizate cu atenție, și oferă posibilitatea exercitării controlului judiciar. Analiza pe care judecătorul o face în legătură cu motivele de fapt și de drept, care i-au format convingerea, în sensul unei anumite soluții trebuie să fie clară, simplă, precisă, concisă și fermă, să aibă putere de convingere. Nemotivarea hotărârii sau o motivare necorespunzătoare atrage casarea ei.

Distinct justificărilor expuse supra, instanța de recurs învederează jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care statuează că, întinderea motivării depinde de diversitatea mijloacelor pe care o parte le poate ridica în instanță, precum și de prevederile legale, de obiceiuri, de principiile doctrinale și de practicile diferite privind prezentarea și redactarea sentințelor și hotărârilor în diferite state (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29;

Van den Hurk împotriva Olandei din 19 aprilie 1994, paragraful 61), iar pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Helle împotriva Finlandei din 19 februarie 1997, paragraful 60).

La capitolul legalității hotărârilor instanței de judecată, jurisprudența CtEDO în repetate rânduri a statuat necesitatea motivării hotărârilor instanței, unde funcția unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Dreptul de a fi auzit include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse. CtEDO a menționat că, este motivată în mod corespunzător o decizie care permite părților să facă uz efectiv de dreptul lor de a face apel (Hirvisaari împotriva Finlandei).

Astfel, instanța de recurs conchide că, decizia instanței de apel nu conține nici o apreciere, ce ar determina definitiv și incontestabil certitudinea adoptării soluției la care s-a ajuns. Respectiv, instanța de recurs este în imposibilitatea de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea hotărâri.

Ca urmare a celor reținute supra, în sensul art. 6 alin. (1) al CEDO, instanța de recurs ține să menționeze că, instanțele de judecată, trebuie, să indice cu suficientă claritate motivele pe care-și întemeiază hotărârile, iar având în vedere caracterul determinant al concluziilor sale, să prezinte noțiunile, ce implică o apreciere a faptelor supuse aprecierii. De asemenea, noțiunea de proces echitabil impune ca instanța de judecată să nu-și motiveze doar sumar hotărârea sa, ci să examineze efectiv problemele esențiale care-i sunt supuse aprecierii și să nu se rezume doar la probarea concluziilor unei părți.

Reiterând, motivele de fapt și de drept, expuse mai sus, statuând că, instanța de apel a soluționat eronat litigiul în cauză, iar instanța de recurs este în imposibilitate de a corecta respectiva eroare judiciară, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, concluzionează de a admite recursul declarat de Lilia Cenușa (Punga), reprezentată de avocatul Chira Constantin, se casează decizia din data de 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Lilia Punga împotriva Ninei Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta cu privire la încasarea datoriei, penalității, prejudiciului efectiv și a cheltuielilor de judecată, cu trimiterea spre rejudecare, la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

La judecarea cauzei, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate supra, creând condiții obiective și reale participanților la proces și judecând cauza, să emită o hotărâre legală și întemeiată, reieșind din circumstanțele esențiale a litigiului dedus judecării.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c), art. 445 alin. (2)-(3) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de către Lilia Cenușa (Punga), reprezentată de avocatul Chira Constantin.

Se casează decizia din 14 decembrie 2017 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Lilia Punga împotriva Ninei Țurcan, Ion Țurcan și Eugeniu Balta cu privire la încasarea datoriei, penalității, prejudiciului efectiv și a cheltuielilor de judecată, cu trimiterea cauzei spre rejudecare, la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Valeriu Doagă

judecătorii

Svetlana Filincova

Tamara Chișca-Doneva

Victor Burduh

Nina Vascan